

อนุสรณ์
ในงานพระราชทานเพลิงศพ
ขุนภัณฑกิจวิจารณ์
(เหลี่ยม เศรษฐบุตร)

ณ

เมรุวัดธาตุทอง สุขุมวิท

วันจันทร์ที่ ๑๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๑๗

อนุสรณ์
ในงานพระราชทานเพลิงศพ
ขุนภัณฑกิจวิจารณ์
(เหลี่ยม เศรษฐบุตร)

ณ

เมรุวัดธาตุทอง สุขุมวิท

วันจันทร์ที่ ๑๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๑๗

[illegible]

[illegible]

ขุนภัณฑกิจวิจารณ์ (เหลี่ยม เศรษฐบุตร)

ชาตะ ๘ มิถุนายน ๒๔๓๗

มรณะ ๑๔ มีนาคม ๒๕๑๗

ประวัติสังเขป

ขุนภัณฑกิจวิจารณ์ (เหลี่ยม เศรษฐบุตร) เป็นบุตรนาย ล้อม และ นางยิ้ม เศรษฐบุตร เกิดเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๓๗ ตรงกับวันเสาร์ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๗ ปีมะเมีย ณ บ้านตำบลตลาดน้อย อำเภอสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

ได้รับการศึกษาที่โรงเรียนวัดประทุมคงคา จนสำเร็จชั้นมัธยมปีที่ ๖ และเริ่มเข้ารับราชการในโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเชียงใหม่เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๙ ต่อมาเมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ยุบโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเชียงใหม่มารวมกับโรงเรียน มหาดเล็กหลวงกรุงเทพ ฯ และให้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น วชิราวุธวิทยาลัย แล้วก็ได้โอนมารับราชการทางโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยต่อ และ ต่อมา ก็ได้ ขอโอนไป รับราชการ ทาง กรม สรรพสามิต แล้วก็ได้ลาออกจาก กรม สรรพสามิต มารับ ราชการ ที่โรงงาน สุราบางยี่ขัน กระทรวงอุตสาหกรรม ในแผนกการเงินจนกระทั่งครบเกษียณอายุเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๓

ลำดับยศพระราชทาน

พ.ศ.	๒๔๖๒	มหาดเล็กวิเศษ
พ.ศ.	๒๔๖๖	รองหุ้มแพร
พ.ศ.	๒๓๖๙	รองเสวกโท
พ.ศ.	๒๔๗๑	รองอำมาตย์โท

ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรบรรดาศักดิ์เป็น "ขุนภัณฑกิจวิจารณ์" เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๖๔

เครื่องราชอิสสริยาภรณ์ และ เหรียญ

พ.ศ. ๒๔๖๓ เหรียญราชรุจิยาทอง

พ.ศ. ๒๔๖๖ ราชอิสสริยาภรณ์เบญจมาภรณ์มงกุฎสยาม ชั้น ๕

พ.ศ. ๒๔๖๘ เหรียญเสมาทองคำ รัชกาลที่ ๖ ชั้น ๔

พ.ศ. ๒๔๖๘ เข็มโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์

พ.ศ. ๒๔๖๘ เหรียญบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ ๗

เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๘ ได้อุปสมบท ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ๑ พรรษา ได้นักธรรมตรีและนักธรรมโท จึงได้ลาสมณเพศ เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๘

ขุนภัณฑกิจวิจารณ์ ได้ทำการสมรสกับนางภัณฑกิจวิจารณ์ (ดารา ทัศนารมย์) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ มีบุตรธิดารวม ๑๑ คน คือ

๑. นายพิตรพูล เศรษฐบุตร

๒. นายณัฐ เศรษฐบุตร

๓. นายลาภ เศรษฐบุตร

๔. นายภุชงค์ เศรษฐบุตร

๕. นายเฑียรฆ์ เศรษฐบุตร

๖. นายชวลิต เศรษฐบุตร

๗. นายจินดา เศรษฐบุตร

๘. นางสาวลาวัลย์ เศรษฐบุตร

๙. นางขจรศรี (เศรษฐบุตร) สองทิศ

๑๐. นายวีรเดช เศรษฐบุตร

๑๑. นางสาวเกตุสุดา เศรษฐบุตร

เมื่อครบเกษียณอายุแล้ว ขุนภัณฑกิจวิจารณ์ก็ได้ใช้ชีวิตในวัยชราอยู่กับบุตรภรรยาตลอดมา จนกระทั่งภรรยาได้ถึงแก่กรรมไปเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ และในปลายปี ๒๕๑๔ ก็ได้เริ่มป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูง มีอาการปวดศีรษะและอ่อนเพลีย แต่ก็ได้พยายามรักษาตัวอย่างเคร่งครัด ภายใต้ความควบคุมของนายแพทย์สุเวทย์ สุจินัย จนกระทั่งเมื่อวันศุกร์ที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๑๕ ได้เริ่มมีอาการเป็นอัมพาตทางร่างกายซีกขวา บุตรธิดาจึงได้นำไปเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลกลางในเช้าวันศุกร์เดือนเดียวกัน จนกระทั่งวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๑๖ จึงได้รับกลับบ้าน โดยนายแพทย์ที่รักษาพยาบาลให้ความเห็นว่า อาการโดยทั่วไปดีขึ้นแล้ว เหลือแต่อาการเป็นอัมพาตเท่านั้น ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการรักษานาน

ในระหว่างที่พักรักษาตัวอยู่ที่บ้านนั้น ก็ได้เชิญแพทย์จีนมาช่วยรักษา โดยวิธีการจับเส้นและนวดทุกสัปดาห์พร้อมกับรับประทานยาภายใต้ความควบคุมของนายแพทย์แผนปัจจุบัน ผู้ควบคุมทุกวัน จนอาการทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดีขึ้น แต่เสมหะที่เกิดจาก

โรคอัมพาตมีมาก ต้องพยายามช่วยสูบออกตลอดเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน จนสุดท้ายขุนภัณฑกิจวิจารณ์ ก็ได้สิ้นใจอย่างสงบเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๑๗ เวลา ๑๒.๑๐ น. ณ บ้านเลขที่ ๑๒๑ ซอยกล้วยน้ำไท ถนนพระราม ๔ พระโขนง รวมอายุได้ ๗๙ ปี ๙ เดือน ๕ วัน

ขุนภัณฑกิจวิจารณ์ และ นางภัณฑกิจวิจารณ์
ถ่ายเมื่อยังมีชีวิตอยู่

คำไว้อาลัย

นับแต่เมื่อคุณแม่ได้จากไปอย่างกระทันหัน เมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๐๕ แล้ว ในความรู้สึกของลูก ๆ นั้น รู้สึกเสมือนหนึ่งว่าเดิมลูก ๆ เติบโตและมีความอบอุ่นอยู่ในระหว่างต้นไม้ใหญ่สองต้นยืนคู่กัน เมื่อคุณแม่จากไป เราคงขาดร่มไม้ชายคาที่พักพิงทางใจไปต้นหนึ่ง เหลือต้นไม้ใหญ่อยู่อีกเพียงหนึ่งต้น แม้ต้นไม้ใหญ่ต้นนี้จะสูงอายุ เมื่อลมแรงแล้วก็โอนเอนไปมา อย่างไรก็ตามลูก ๆ ก็ได้รับความอบอุ่นทางใจอย่างบอกไม่ถูก ทำให้ชีวิตของลูก ๆ ยังมีความหวัง มีที่พักพิงอยู่บ้างว่า ลูก ๆ นี้มิได้เกิดมาและมีชีวิตอยู่โดดเดี่ยว แต่เมื่อคุณพ่อได้มีอาการล้มป่วยลงอย่างกระทันหัน เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๑๕ ทำให้ลูกมีความรู้สึกเสมือนหนึ่งสายฟ้าฟาดบนศีรษะ ลูกๆ อึ้งอย่างที่คิดอะไรไม่ออก สัญญาณแห่งการจะจากไปไม่มีวันกลับของคุณพ่อได้แสดงให้ลูก ๆ เห็นเสียแล้ว ลูก ๆ พยายามเยียวยาคุณพ่ออย่างสุดความสามารถ แต่ไม่อาจจะเอาชนะพรหมลิขิตได้ ในที่สุดคุณพ่ออันเป็นร่มไม้ชายคาต้นสุดท้ายของลูก ๆ ก็ได้จากลูก ๆ ไป อย่างสงบเมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๑๗ เวลา ๑๒.๑๐ น. หลังจากลูก ๆ ได้พยายามประคับประคองคุณพ่อไว้อย่างเต็มที่ เป็นระยะเวลานานถึง ๑ ปี ๔ เดือนเศษ ขอวิญญาณของคุณพ่อจงไปสู่สุคติด้วย

ชีวิตของลูก ๆ ช่างเต็มไปด้วยความหว้าเหว่อย่างบอกไม่ถูก แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีจดประวัติที่เกิดขึ้นแก่ตัวลูก ๆ ทุกคนโดยยังรู้สึกอยู่ว่า ยังมีสายตาอยู่อีก ๒ คู่ คือของคุณพ่อและคุณแม่ที่จ้องมองดูลูก ๆ ทุกคนด้วยความรักใคร่ และให้ความอบอุ่นแก่ลูก ๆ อยู่ตลอดเวลา

ชีวิตของคุณพ่อนั้น เท่าที่ลูก ๆ ทราบก็คือว่า คุณพ่อต้องต่อสู้กับยากลำบากตลอดมา คุณพ่อถือกำเนิดมาในตระกูลเศรษฐีก็จริง แต่ทว่าคุณพ่อเป็นบุตรกำพร้า คุณปู่ถึงแก่กรรมตั้งแต่คุณพ่อยังเล็ก ๆ คุณย่าเป็นผู้โอบอุ้มคุณพ่อเอง จนกระทั่งเมื่อคุณพ่อได้แต่งงานกับคุณแม่แล้ว ชีวิตก็ต้องระหกระเหินจากจังหวัดพระคร ข้ามห้วยขึ้นเขาขี่ม้านั่งเกวียนข้ามถ้ำขุนตาลไปตั้งต้นชีวิตที่จังหวัดเชียงใหม่ และได้ให้กำเนิดแก่ลูก ๆ บางคนที่นั้น และเมื่อกลับมาอยู่ที่จังหวัดพระนครแล้วก็ยังต้องประสพกับปัญหาทางเศรษฐกิจซึ่งตกต่ำเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ดีในด้านความรักและความเสียสละแล้ว คุณพ่อเป็นคุณพ่อที่บรรดาลูก ๆ ภูมิใจเป็นอย่างยิ่งว่า แม้ภาวะทางเศรษฐกิจจะรัดตัวคุณพ่อสักเพียงใดก็ตาม คุณพ่อยอมสู้กับความลำบากส่งเสียให้ลูก ๆ ทุกคนได้เข้าเรียนในโรงเรียนชั้นดี และทั้งในด้านความคิดก้าวหน้าเล็งเห็นการณ์ไกลแล้วก็นับได้ว่าเป็นเลิศดังจะเห็นได้ว่า เมื่อขณะที่การศึกษาในวิชาอาชีพยังไม่ได้รับความนิยม และ สนับ สนุน จาก ทางราชการเพียงพอ คุณพ่อยังได้ส่งลูก ๒ คนเข้าเรียนในโรงเรียน

พาณิชยการ เพื่อให้เรียนไปในทางค้าขาย อีก ๑ คนเข้าเรียนในโรงเรียนช่างกล และอีก ๑ คนเข้าเรียนภาษาจีนในโรงเรียนจีน ซึ่งผลแห่งความคิดก้าวหน้าเล็งเห็นการณ์ไกลของคุณพ่อนี้เอง ทำให้ลูก ๆ ดังกล่าวได้ประสพความสำเร็จในชีวิตของตนเองตลอดมาจนกระทั่งบัดนี้ พระคุณ ของ คุณ พ่อ นั้น มาก มาย เหลือ ที่ จะพรรณาได้หมด จึงเมื่อคุณพ่อได้จากลูก ๆ ไปเช่นนี้ ก็สุดที่จะบรรยายได้ถูกกว่าลูก ๆ ได้ศูนย์เสียอะไรไปบ้าง

ตลอดชีวิตของคุณพ่อสะสมแต่ความดี ให้ความรัก ความห่วงใย และความเมตตาสงสารลูก ๆ ทุก ๆ คน จึงด้วยผลแห่งความดี และผลบุญที่คุณพ่อได้สะสมไว้ ประกอบ ทั้ง ผลบุญที่บรรดาลูก ๆ ได้กระทำไว้แล้วนั้น จงช่วยดลบรรดาลให้วิญญาณของคุณพ่อจงมีความสุขและไปสู่คติในสัมปรายภพ เทอญ

ลูก ๆ

ขณะที่ตั้งศพบำเพ็ญการกุศล ณ วัดธาตุทอง

คำปรารภของเจ้าภาพ

ก่อนที่คุณพ่อจะถึงแก่กรรมนั้น คุณพ่อได้ล้มป่วยมาก่อนเป็นระยะเวลาถึงปีเศษ ในระหว่างที่ล้มป่วยลงไปนี้ คุณพ่อก็ได้รับความอนุเคราะห์จากบรรดาผู้ที่คุ้นเคยและนับถือ ช่วยกันรักษาพยาบาลกันอย่างเต็มความสามารถ เป็นต้นว่านายแพทย์สุเวทย์ สุจินัย นายแพทย์ ชิดเชื่อ เศรษฐบุตร นายแพทย์ ทรงศักดิ์ พิสิษฐกุล นายแพทย์สุธี ลิมอักษร นายแพทย์จินดา พวงทอง พ. ญ. วิไลลักษณ์ ศิริศฤคาร ตลอดจนพยาบาลทุกคนและซินแส อึ้งซำเกียก ตลอดมาจนกระทั่งได้ถึงแก่กรรมไป ลูก ๆ ซึ่งเป็นเจ้าภาพถือว่าเป็นพระคุณอย่างยิ่งที่ มิอาจ จะลืมในความ อนุเคราะห์ นี้เสียได้ และเมื่อถึงแก่กรรมไปแล้ว ลูกได้นำศพคุณพ่อไปทำการบำเพ็ญกุศลที่วัดธาตุทอง และที่วัดธาตุทองนี้ ก็ได้รับความอนุ-เคราะห์อย่างดียิ่งอีกต่อหนึ่งจากพระคุณเจ้าพระเทพญาณกวี เจ้าอาวาสวัดธาตุทองและพระคุณเจ้าท่านพระครูสุวรรณรังษี ซึ่งเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสของพระคุณเจ้าพระเทพญาณกวี นอกจากจะได้เป็นธุระช่วยในพิธีการแล้ว พระคุณเจ้าพระเทพญาณกวียัง ได้กรุณาให้ลูก ๆ ได้จัดพิมพ์เรื่องที่ พระคุณ เจ้าท่านได้เทศน์ใน เรื่อง "พระคุณของพระพุทธเจ้า" มาจัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนี้อีกด้วย นับได้ว่าเป็นเมตตาจิตอันสูงส่ง ซึ่งจารึกอยู่ในจิตใจของลูก ๆ อย่างมิอาจจะลืมเสียได้

ในงานพระราชทานเพลิงศพของคุณพ่อนี้นั้น ลูก ๆ ก็ยังได้รับความร่วมมือร่วมใจจากมารดาท่านผู้มีพระคุณ ทั้ง หลายที่ได้ให้เกียรติมาร่วมในงานนี้เป็นอย่างมาก จึงขอบพระคุณอย่างสูง หากจะมีสิ่งใดบกพร่องโดยทางฝ่ายเจ้าภาพต้อนรับและดูแลไม่ทั่วแล้วก็ขอได้โปรดให้อภัยด้วย

เจ้าภาพ

พระสงฆ์เทศน์เมื่อครบ ๗ วัน ก่อนบรรจุ

คำปรารภ

ในงาน พระ ราชทาน เพลิงศพ ท่านขุน ภัณฑกิจวิจารณ์ (เหลี่ยม เศรษฐบุตร) คณะเจ้าภาพปรารถนาจะพิมพ์หนังสือเทศน์ในงานศพ จึงได้เลือกเรื่อง "พระคุณของพระพุทธเจ้า" แทนธรรมะในเรื่องเทศน์ เพราะมีเรื่องที่ได้ประโยชน์มากกว่า

และในปัจจุบันนี้ สาวกอาจจะล้นพระบรมครูไปหมด บางคราวอาจจะเป็นตีเสมอกับพระพุทธองค์ ซึ่งก็น่าวิตก เท่าที่มองเห็นกันง่าย ๆ ศาสนิกชนเคารพเชื่อถือเกจิอาจารย์ต่าง ๆ มากมาย ยิ่งกว่าพระพุทธเจ้า

คำสอนของพระพุทธเจ้าไม่ศักดิ์สิทธิ์ สู้อาจารย์ต่าง ๆ ไม่ได้ ใครที่ไม่ละอายได้เพียงใด ก็ยิ่งวิเศษเพียงนั้น เพราะกล้ากระทำอะไรแผลง ๆ น้ำลาย น้ำหมากของอาจารย์ขลังไปหมด

ความประพฤติดีแทบจะไม่ต้องการกัน ใครที่ร่ำรวยกลายเป็นบุคคลสำคัญ เพราะพึ่งพาอาศัยได้ แต่พระคุณของพระพุทธเจ้าจึงยังประเสริฐ แม้จะทรงเป็นดวงอาทิตย์ซึ่งสร้างเมฆขึ้น แต่เมฆก็บดบังดวงอาทิตย์ไว้

ความจริงก็คงเป็นความจริงไม่เปลี่ยนแปลง เพราะสัจจ-ธรรมไม่เคยเสื่อมสลายไปจากโลก

ขอ วิญญาณ ของ ท่าน ขุน ภัณฑกิจ วิจารณ์ (เหลี่ยม เศรษฐบุต) จงประสบสันติสุขในสัมปรายภพนั้น จงทุกประการ.

พระเทพญาณกวี

วัดธาตุทอง

พระพุทธคุณของพระพุทธเจ้า

คณะเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทานกิจ เพื่ออุทิศส่วนกัลปนาผลแก่ท่านขุนภัณฑกิจวิจารณ์ ผู้จากโลกนี้ไปแล้ว

การบำเพ็ญกุศลในงานศพ ซึ่งเป็นประเพณีสืบเนื่องกันมานั้นจะเป็นการหมดเปลืองหรือประหยัดนั้น อยู่ที่ความเข้าใจของแต่ละบุคคลที่จะจัดการพอเหมาะพอควร ไม่ให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่ใครตามวิสัยของสาธุชน คือ อัตตัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักตนโดยสภาพฐานะแสดงถึงความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา ความเคารพและความเป็นผู้มีกตัญญูกตเวทีระลึกถึงพระคุณ ฉลองพระคุณตามควรแก่โอกาส มุ่งถึงการแสดงธรรมจริยาของบุคคล

ประเพณีจึงมีความหมายถึงการแสดงคุณธรรม โดยควรแก่หน้าที่เตือนใจผู้ยังมีชีวิตอยู่ให้ได้บำเพ็ญกิจไม่ปล่อยกาลเวลาให้ผ่านพ้นไป บำเพ็ญความดีแข่งกับเวลา เพราะตัวอย่างเบื้องหน้าเป็นพยานชี้ให้เห็นความจริงของสังขาร ร่างกายว่า จะต้องเป็นเช่นนี้เหมือนกันหมด ไม่ต้องสงสัย

คณะเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลตามลำดับมา ก็เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ท่านขุนได้ประสพวิบากสุขสมบัติ คือเชิดชูคุณธรรมที่ได้สร้างไว้ตลอดชีวิตจวบจนจากโลกนี้ไป และเป็นการแสดงถึงความไม่ประมาทเพราะผู้กระทำดีย่อมได้รับความดี จึงเตรียมทำ

ความดีสม่ำเสมอตลอดไปไม่หยุดยั้ง ระวังไม่ให้เอนเอียงไปในทางผิด บำเพ็ญสุจริตธรรม เหมือนเตรียมตัวหาทุนรอนเป็นเครื่องเดินทางไปสู่สัมปรายภพ

คุณธรรมเหล่านี้ จึงเป็นเครื่องหมายชี้ให้เห็นความรับผิดชอบตามหน้าที่ และผู้ที่แตกต่างกันนั้นไม่ใช่อยู่ที่ร่างกาย แต่อยู่ที่ว่าผู้นั้นมีธรรมจริยาและศาสนาหรือไม่? หากบุคคลปราศจากธรรมะแล้วจะเป็นเช่นไรบ้าง ? แทบจะไม่ต้องหาคำตอบ เพราะทั้งที่มีศีลธรรมอยู่บ้างก็ไม่วายประสบความเดือดร้อนจากความโลภ โกรธ หลง ถ้าคนเราเลิกศีลธรรมกันหมด ความโหดร้ายอาจจะเพิ่มขึ้นมากกว่านี้ เพราะทุกคนจะมีแต่ความเห็นแก่ตัว

ท่านขุนภัณฑกิจวิจารณ์ ในฐานะหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้เข้มงวดในการอบรมบุตรธิดา ก็เพื่อให้ชีวิตของทุกคนได้มีความเจริญและเป็นหลักฐานมั่นคง ด้วยความเมตตากรุณา ซึ่งบางคราวบุตรธิดาอาจจะท้อใจ แต่มารดาบิดาก็คงเป็นมารดาบิดา มีพรหมวิหารธรรมประจำใจเสมอไม่มีใครเลยที่จะเกลียดชังบุตรธิดาเพราะบุตรธิดาก็คือดวงใจของท่าน

บัดนี้ แม้ท่านจะจากโลกนี้ไปแล้ว พระคุณของท่านก็ยังดำรงอยู่ตลอดไป

เป็นมรดกส่วนหนึ่งก็คือสกุลเศรษฐบุตร ซึ่งจะต้องรักษาจารึกให้ดำรงอยู่เพื่ออนุชนรุ่นต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด

ฉะนั้น จะได้บรรยายข้อธรรมในพระคุณของพระพุทธเจ้าบางประการซึ่งแสดงให้เห็นว่า พระพุทธองค์ทรงมีพระเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์อย่างไร และพระปรีชาญาณซึ่งทรงแสดงให้ปรากฏนั้นน่านิยมเคารพชวนให้ปฏิบัติตาม เพื่อความสุขความสงบและความมั่นคงแห่งจิต

พระคุณตอน หนึ่ง คือ ห้าม เรียน ห้าม สอน วิชาโลกายตะ ความรู้ที่เห็นแก่ตัวอย่างเดียว หาความสุขความเจริญเฉพาะตัว ซึ่งเป็นคนมีความคิดแคบเห็นแก่ตัวมากเกินไป เหมือนเกิดมาเพื่อหาความสุขเฉพาะตัว เมื่อตายแล้วก็แล้วกัน

ไม่ต้องนึกถึงบุญ นึกถึงชีวิต นึกถึงเวรกรรมทั้งสิ้น เพราะไม่ประโยชน์อะไรที่จะต้องทำให้แก่ผู้อื่น ควรหาความสุขให้ได้เต็มที่ในวันหนึ่ง ๆ ดีกว่า ชีวิตของคนเราสั้นเกินไปที่จะอยู่ได้ มัวแต่ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาจะได้ประโยชน์อะไร ? ขาดความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เฉลี่ยความสุขของตนให้ผู้อื่นลืมไปว่าไม่ได้เกิดมาคนเดียวที่กินอยู่หลับนอนล้วนต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน

วิชาโลกายตะ ความรู้ที่มีแต่โลกโดยเฉพาะ คือความเห็นแก่ตัว จึงตรัสห้ามไม่ให้เรียน ไม่ให้สอน เพราะวิชาประเภทนี้มีมากเพียงใด ย่อมเป็นทางนำแต่ความเสื่อมให้เกิดขึ้นเสมอไป

ฉะนั้น ที่เข้าใจกันว่าพระพุทธเจ้าทรงคับแคบตัดช่องน้อยเฉพาะตัว ไม่ได้ทรงสนพระทัยต่อบุคคลอื่น จึงเป็นความเข้าผิด

และใส่ร้ายเพียงพระดำรัสสั้น ๆ เช่นนี้ ย่อมชี้ให้เห็นว่าพระพุทธองค์ทรงมีพระอัธยาศัยเหมือนห้วงน้ำอันลึกและกว้าง มีพระเนตรคือ พระปัญญาอันบริสุทธิ์ ทรงกำจัดความชั่วอันเป็นเครื่องเศร้าหมองของโลกได้ทุกประการ

ห้ามถือเคล็ดถือลาง

เคล็ดลางดูจะเป็นธรรมดาของคนทั่วไป จิ้งจกร้องต้องเคาะกระดาน ไม่รู้เหมือนกันว่าเคาะทำไม ? หรือรู้ภาษาจิ้งจกได้ดีว่าที่ร้องทักเช่นนั้น เพราะต้องการจะเตือนให้รู้จักว่าดีหรือไม่ดี ควรรับหรือควรปล่อยไป

เคล็ดลางของพระพุทธเจ้ามีส่วนพิเศษ ทรงมีเหตุผลที่ทำให้ผู้ฟังเกิดผลประโยชน์ทันที ไม่ใช่ให้เอาพระพุทธรูปไปโยนทิ้งน้ำหรือให้รื้อของบางสิ่งบางอย่างทิ้ง ไม่ต้องทำอะไรหมด ผู้ที่รู้จักแต่คิดแต่ไม่มีความคิดย่อมผิดพลาดได้ง่าย เพราะนึกว่าตนฉลาด หากนึกว่าตนโง่ ความผิดพลาดย่อมไม่เกิด เพราะหากแก้ไขไว้รอบด้านไม่ประมาท

มีอยู่คราวหนึ่ง เมื่อพระพุทธองค์กำลังทรงแสดงธรรมอยู่เกิดจามขึ้น พวกภิกษุต่างก็ส่งเสียงอื้ออึงในทำนองว่าเป็นลางไม่ดี เพราะพระอาการเช่นนี้ไม่เคยปรากฏมาแต่กาลก่อน หรือชาวบ้านเคยถือกันมาแล้ว ควรที่จะมีเคล็ดลางอะไรบางอย่างเป็นเครื่องแก้ไขและเป็นเหตุให้ทรงหยุดแสดงธรรมลงชั่วคราว ซึ่ง

ตามปกติแล้วในขณะที่ทรงแสดงธรรม จะไม่มีใครกล้าทูลขึ้นแม้แต่ทำเสียงกระแอมไอ เพราะความเคารพในพระพุทธองค์

การถือเคล็ดลางจึงน่าจะคิดเป็นนิสัยของคนมาตลอดกาลนาน เพราะสิ่งใดที่เกิดขึ้น สิ่งนั้นเรายังไม่รู้ว่าเป็นอะไรก็เรียกรวม ๆ ว่าเคล็ดลาง เมื่อรู้ความจริงแล้วเคล็ดลางก็หมดไป เช่นกรวดน้ำอุทิศให้เจ้าเวร นายกรรม ก็ไม่มีใคร รู้ เหมือน กันว่า อยู่ ที่ไหน ? ตำบลอะไร ? บ้านเลขที่เท่าไร ? ขอให้ได้กระทำอะไรสักอย่างพอทำไปแล้วก็สบายใจ

พระภิกษุที่ประชุมกันอยู่นั้นก็ถวายพระพร ขอให้พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงมีพระชนมายุยืนนาน ขอให้พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงมีพระชนมายุยืนนานกันเซ็งแซ่

พระพุทธองค์ประทานพระดำรัสว่า การที่พวกภิกษุถวายพระพรเพื่อให้ทรงมีพระชนมายุยืนนานนั้น ไม่ได้เป็นเหตุให้คนเรามีอายุยาวนาน หรือเป็นเหตุให้ตายเร็ว หากเป็นเช่นนั้นจริงเราชอบพอรักใคร่เราก็ให้พรผู้นั้นก็จะมีอายุยืนยาวนาน เกลียดชังใครก็สาปแช่งผู้นั้นให้อายุสั้นผู้นั้นก็ต้องตายเร็ว

การแก้เคล็ดลางต่าง ๆ แม้จะเป็นประเพณีสืบเนื่องกันมานมนาน ก็เพราะไม่สามารถรู้ความจริงของสิ่งนั้น ๆ ได้ เมื่อทราบแล้วเคล็ดลางก็หายไปหมด แม้จะมีความเชื่อในเรื่องของกรรมและผลของกรรมก็ยังอดเชื่อเคล็ดลางไม่ได้ เพราะความรู้สึกของคนเรา ขอให้ได้ทำอะไรสักอย่าง ซึ่งเป็นที่สบายใจแล้วเป็นอันใช้ได้ทั้งนั้น แม้จะต้องเสียเงินเสียทองก็ตาม

หากชาวบ้านให้พรแก่ภิกษุเวลาจามหรือไอให้อายุยืนนาน ก็ควรกล่าวตอบด้วยอัธยาศัยไมตรีในทำนองที่ว่า ขอให้ ท่าน มีอายุยืนนานเช่นเดียวกัน ไม่ควรฝืนขนบประเพณี ก็เพราะสามารถทำให้เข้าถึงจิตใจของกันและกันได้ การไอและจามก็เป็นเพียงสภาพของร่างกายในเวลาเป็นหวัดหรือแพ้อากาศ แพ้ฝุ่น แพ้กลิ่นเป็นต้น ไม่ใช่ลางดีลางร้ายอะไร นอกจากเป็นลางให้รีบรักษาตามอาการของโลกนั้น ๆ จิ้งจกทักจิ้งจกร้องจิ้งจกพลัดตกลงมาตายต่อหน้า ก็เป็นเรื่องธรรมดาของจิ้งจก แม้แต่คนเดินดินก็ต้องหกล้มและตายได้

พระคุณของ พระพุทธเจ้า ข้อ นี้ ย่อม ทำให้ สว่าง จับใจ เพราะทรงมุ่งหวังผลที่เกิดขึ้น จะทำโดยวิธีใดก็ตาม ความสำคัญอยู่ที่ว่าอย่าทำตนและผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน และทรงหวังประโยชน์อันแท้จริงต่อบุคคลนั้น จึงไม่ทรงเป็นบุคคลขวางโลกหรือทรงเป็นศัตรูต่อใคร ๆ หากแต่ทรงเป็นกัลยาณมิตรต่อบุคคลทั่วไป แม้ผู้นั้นจะเป็นศัตรูต่อพระองค์ก็ตาม

พระดำรัสบางตอนที่ทรงสั่งสอนบุคคลผู้จะ สนทนา ปราศรัยว่า ควรประกอบด้วยคุณสมบัติเหล่านี้ให้ครบถ้วน การเจรจาจึงจะเกิดผลเป็นประโยชน์ มิใช่แต่เพียงมีปากอยากพูดก็พูด คือ

๑. รู้จักฟังผู้อื่นพูด
๒. รู้จักทำให้ผู้อื่นฟังตนพูด
๓. มีความรู้มาก

๔. ทรงจำดี แม่นยำ นำออกใช้ได้

๕. รู้จักคำพูดของผู้อื่น

๖. ทำให้คนอื่นรู้จักคำพูดของตน

๗. ฉลาดในกรรมที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์

๘. ไม่ก่อเรื่องให้ทะเลาะวิวาทกัน อันเป็นเหตุให้เสื่อมเสีย

หากคำพูดของบุคคลประกอบด้วยคุณสมบัติทั้ง ๘ ประการเหล่านั้น คำพูดของแต่ละคนย่อมเป็นที่เชื่อฟังได้ มีเหตุผลที่ชวนให้ประพฤติตามได้ง่าย ไม่เร้นลับ แต่เปิดเผยให้เข้าใจถึงจุดหมายของความจริง

พระคุณของพระพุทธเจ้าเป็นสิ่งอัศจรรย์ เพราะแม้แต่ถูกทำร้ายก็ยังทรงรักษาความดีไว้สม่ำเสมอ เหมือนการทำร้ายนั้นไม่เกิดขึ้น เพราะทรงสละเหตุความชั่วทั้งหมดได้ พระพุทธองค์จึงไม่ทรงโต้ตอบด้วยความชั่ว เพราะความชั่วของพระพุทธองค์ไม่มีหลักการปฏิบัติพระพุทธศาสนา จึงมุ่งหมายที่ละความชั่วก่อนหากยังละไม่ได้แม้ตั้งใจทำดีสักเพียงไรก็ไม่จัดว่าเป็นดีแท้ เพราะนิสัยยังมีชั่วอยู่ ความดีจึงเป็นเพียงหุ้มห่อไว้อาจหลุดล่อนได้ง่ายเนื่องจากจิตใจยังไม่บริสุทธิ์ เมื่อชนะความชั่วได้ ตั้งใจทำความดี ความดีย่อมเกิดขึ้นบริบูรณ์ ศีลจึงเหมือนการละชั่ว สมาธิจึงเท่ากับการทำดี แม้เพียงนี้ก็ยังไม่พอเนื่องจากใจยังเรรวนกลับกลอกได้ จึงต้องย้ำการกระทำอีกครั้งหนึ่ง คือ การชำระใจให้บริสุทธิ์จากโลภ โกรธ หลง เป็นต้น

คำสอนทั้ง ๓ ข้อเหล่านี้ จะเป็นของใครก็ตาม ผู้นั้นได้ชื่อว่าพระบรมศาสดา หากปราศจากหลักธรรมทั้ง ๓ เหล่านี้ ย่อมยากที่จะให้เชื่อว่าเป็นคำสั่งสอนที่ดี ควรปฏิบัติเพราะขาดทั้งเหตุและผล จะไปหาศาสนาที่ไหนในเมื่อตนเองยังไม่รู้จักตนและเคารพตน ศาสนาจึงอยู่ที่คน ศาสนาจึงเหมือนยารักษาโรค ยาขนานใดก็ตามรักษาโรคหายขาดได้ ก็ควรได้รับความยกย่องว่าเป็นโอสถวิเศษได้ ไม่ใช่แต่เพียงการโอ้อวดว่าศาสนาของใครดีกว่ากัน เพราะการพูดเช่นนี้เป็นเรื่องกิเลศ ซึ่งไม่ควรจะนำออกอวด

การประพฤติความดี จึงต้องประพฤติให้สม่ำเสมอตลอดโดยการรู้จักรักษาความดีที่ตนได้ทำไว้แล้วไม่ให้เสื่อมไป เหมือนการรู้จักเก็บออมรอมริบไว้ให้มากฉะนั้น ไม่เปิดโอกาสให้ความชั่วเกิดขึ้นลงตามใจได้ครั้งหนึ่งแล้ว ครั้งต่อ ๆ ไป ก็ต้องตามใจอีก

พระคุณของพระพุทธเจ้าแม้จะทำตามได้ไม่หมดสิ้นก็ยังมีส่วนขัดเกลาให้เบาบางลง เดินอยู่ในทางสายเดียวกับพระพุทธเจ้า คือ ทางสายกลาง การศึกษาพระคุณของพระพุทธองค์ จึงศึกษาจากวิธีการที่ทรงปฏิบัติต่อบุคคลทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะพระเทวทัตซึ่งมีประวัติโด่งดังในการกระทำชั่วนับว่าเป็นบทเรียนอย่างดี ที่จะได้ทราบว่าทรงแก้ไขอย่างไร ? จึงผ่อนคลายภัยพิบัติทุกประการ จนพระเทวทัตต้องแพ้ภัยตัวเองในที่สุด โดยที่ไม่ต้องทรงลงโทษอย่างไรเลย

พระเทวทัต ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในฐานะตรงกันข้ามกับพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ทรงมีพระคุณมากเพียงไร พระเทวทัตก็มีโทษมากเพียงนั้น จึงเป็นตัวอย่างที่น่าศึกษาเป็นบทเรียนที่ดี แม้คนธรรมดาจะไม่สามารถทำอย่างพระพุทธองค์ได้ แต่ก็ได้ทราบถึงวิธีปฏิบัติและเข้าใจถึงชีวิตของคนได้ว่าเป็นอย่างไร ? ความรู้อย่างเดียวจะทำให้คนดีได้ไหม

ตลอดพระชนม์ชีพของพระพุทธองค์ มีศัตรูปองร้ายทุกวิถีทาง ซึ่งบางคราวเป็นความจงใจที่จะปลงพระชนม์ แต่ก็ทรงรอดพ้นมาได้จนเป็นที่อัศจรรย์ก็คือ อย่าว่าแต่มนุษย์เลยแม้เทวดามาร พรหมก็ทำอันตรายไม่ได้ เพราะทรงบำเพ็ญกุศลกรรมบถ ๑๐ ครบบริบูรณ์ หรือทรงมีบารมีธรรม ๑๐ ประการครบถ้วน ที่ทรงบำเพ็ญมาตลอดกาลนาน

เมื่อรู้จักพระพุทธเจ้า จึงต้องรู้จักพระเทวทัตควบคู่กันไป จะได้มีเครื่องเตือนใจว่า อย่าให้เลวอย่างพระเทวทัต หรือนำเอาวิธีการของพระเทวทัตมาใช้ เกิดมาก็ยากอยู่แล้ว ดำรงชีวิตอยู่ก็ยากลำบาก จึงไม่ควรใช้ชีวิตในทางผิด ๆ เพราะผิดแล้วต้องเสียเวลาแก้

พระเทวทัตตกอยู่ภายใต้อำนาจแห่งอวิชชาและตัณหา จึงมีรักมีโกรธ มักใหญ่ ใฝ่สูง ริษยา ไม่ต้องการให้ใครดีไปกว่าตัว อยากมีลาภสักการและมีคนเคารพบูชา อยากเป็นพระพุทธเจ้า เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ จึงตรองหาอุบายว่าจะได้ใครเป็นพวกเป็นผู้สนับสนุน เพราะตัวคนเดียวเห็นจะไปไม่รอด

ในที่สุด ก็เห็นว่าควรหาอุบายลวงพระราชกุมารอชาตศัตรูให้ทรงเลื่อมใส จะได้ทรงอุปการะด้วยปัจจัยลาภและเป็นกำลังพอที่จะทำการใหญ่ได้สมความปรารถนา จึงแสดงอิทธิฤทธิ์แสดงกล จนทำให้พระราชกุมารทรงเลื่อมใส (เหมือนอาจารย์บางคนในปัจจุบันนี้อวดฤทธิ์เดช สามารถดับรัศมีของดวงดาวได้ น่าเชื่อไหม? เวลาแดดร้อน ๆ ทำไมไม่ลองดับดูบ้าง หรือในกิเลสที่เผาลนอยู่ภายในจนหลอกลวงผู้อื่นได้ ทำไมไม่ดับให้มอดสนิทก็ไม่รู้ เพราะไม่ได้ถามท่าน หากถามเข้าก็คงน่ากลัวเหมือนกัน) ทรงมอบถวายพระองค์เป็นผู้อุปการะ จัดภัตตาหารให้ฉันอย่างอุดมสมบูรณ์

ไฟเมื่อได้เชื้อย่อมลุกโพลงยิ่งขึ้นฉันใด พระเทวทัตก็ฉันนั้น มีความกำเริบมากขึ้น วางโครงการณ์จะปกครองคณะสงฆ์เอง เป็นพระพุทธเจ้าเอง เพื่อความมีอำนาจต่อไป ประกาศในท่านองว่า พระพุทธเจ้าไม่สมควรปกครองคณะสงฆ์ เพราะชรามากแล้ว

ความอยากจึงมีอำนาจมาก ทุกอย่างที่เกิดจากความอยากจึงไม่มีความหยุดยั้งอยู่เพียงที่ได้ กลับลุกลามต่อความอยากอย่างใหม่ต่อไป อารมย์ของความอยากจึงไม่มีที่สิ้นสุด แม้แต่ความเป็นพระพุทธเจ้าก็ยังเป็นที่ปรารถนา ไม่ใช่เพื่อทำประโยชน์แก่ประชาชนแต่เพื่อความเป็นผู้มีอำนาจ มีชื่อเสียง และลาภสักการะ

เมื่ออยากได้อะไร ก็ได้สมใจ ต่อไปจะอยากได้อะไรอีกก็ต้องตอบว่าอยากได้ไม่มีวันพอ เหมือนตักน้ำใส่ตะกร้า ไม่มีวัน

เต็มฉนั้น แม้แต่คำสรรเสริญก็ยังทำให้คนเราอยากได้ ทั้งที่เป็นแต่เพียงลม ๆ แล้ง ๆ กรรมที่ได้กระทำลงไปแล้วจะสรรเสริญหรือไม่ก็คงมีอยู่เท่าที่กระทำไว้ ไม่ได้น้อยลงหรือมากขึ้น

พระมหากัลลานะเมื่อทราบเรื่องราว จึงเข้าไปเฝ้ากราบทูลการกระทำของพระเทวทัตให้ทรงทราบ พระพุทธองค์จึงทรงแสดงศาสดา ๕ ประเภทซึ่งต้องการ ความ คุ้ม ครอง จาก หมู่ สาวก เพราะไม่มีดีด้วยตนเอง จึงต้องพึ่งบารมีจากผู้อื่นให้ช่วยเหลือสนับสนุน คือ

๑. ศาสดามีศีลไม่บริสุทธิ์
๒. ศาสดาซึ่งมีการเลี้ยงชีวิตผิดครองธรรม
๓. ศาสดาซึ่งแสดงธรรมเพื่อลวงคนให้หลงเชื่อ
๔. ศาสดาตอบคำถามไม่ตรงต่อจุดประสงค์ของผู้ถาม
๕. ศาสดาซึ่งไม่มีความรู้ด้วยตนเอง (ไม่ได้ตรัสรู้ด้วยตนเอง) แต่ยังยกย่องแสดงตนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์แท้

ส่วนพระพุทธองค์ไม่ต้องทรงหวังความ คุ้มครอง จากหมู่สาวก หรือ จากใครทั้งสิ้น ก็เพราะพระพุทธองค์ทรงเป็นผู้บริสุทธิ์ครบถ้วน จึงไม่ทรงหวั่นไหวจากการกระทำของใคร ๆ ทรงแสดงศาสดาและสาวกอีกปริยายหนึ่งว่า

๑. ศาลดา สาวกไม่ดี
๒. ศาสดาไม่ดี สาวกดี
๓. ศาสดาไม่ดี สาวกก็ไม่ดี
๔. ศาสดาดี และ สาวกก็ดี

พระเทวทัตเข้าเฝ้าพระพุทธองค์กราบทูลขอเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ เนื่องจากพระพุทธเจ้าทรงมีพระชนมายุมากแล้ว อย่าได้ทรงลำบากตรากตรำเพราะการปกครองเลย จงปลีกพระองค์อยู่ตามลำพัง เพื่อพระเกษมสำราญดีกว่า

ตรัสปฏิเสธถึง ๓ ครั้ง เพราะแม้แต่พระสารีบุตร และพระมหาโมคคัลลานะ พระพุทธองค์ก็ยังไม่ทรงมอบหมายให้ปกครองคณะสงฆ์ พระเทวทัตมีดีอะไรจึงจะมาบังคับให้ทรงมอบการปกครองให้

การแย่งอำนาจโดยไม่เข้าใจในคำว่า อำนาจ มีอยู่เสมอ อำนาจเถื่อน อำนาจเทียม อำนาจกรรม อำนาจยังเป็นใหญ่ในโลก ผู้ที่เข้าใจในอำนาจย่อมใช้อำนาจได้ถูกต้อง ผู้ที่ไม่เข้าใจย่อมใช้ผิดพลาดเสมอ เพราะคิดเห็นแต่เพียงรายได้

พระเทวทัตต้องการอำนาจปกครองคณะสงฆ์ เพราะความริษยาที่สาวกอื่นมีดีกว่าตน จึงหาทางที่จะยกย่องตนเองให้เป็นผู้วิเศษขึ้น

พระพุทธองค์รับสั่งให้ประชุมสงฆ์ ประกาศไม่รับรองการกระทำทุกอย่างของพระเทวทัต กรรมที่พระเทวทัตทำ ไม่เกี่ยวกับพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ สงฆ์สมมติ ให้สงฆ์ประกาศแก่ชาวนครราชคฤห์

ฉะนั้น ความยุ่งยากอันเนื่องจากความต้องการอำนาจได้เริ่มขึ้น แม้ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ ส่อให้เห็นว่า ความเข้าใจในธรรมของพระพุทธศาสนานั้น แม้จะแพร่หลายทั่วไปก็ไม่ได้หมายความว่า เป็นผู้บรรลุธรรมทั้งหมดเหมือนมีเพชรแต่ไม่รู้จักคุณค่าราคาของเพชร กลับโยนทิ้งเสีย

พระเทวทัตจึงถวายพระพรยุยงพระราชกุมาร ให้ปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสารพระชนกนาถ เพื่อครองราชบัลลังก์เอง เพราะคนสมัยนี้อายุสั้น จึงควรหาความสุขให้เต็มที่ก่อน เป็นพระเจ้าแผ่นดินในเวลาชราภาพจะทรงหาความสุขได้อย่างไร แม้ตนเองก็จะปลงพระชนม์ของพระพุทธเจ้า เพื่อยกย่องตนเป็นพระพุทธเจ้า

พระราชกุมารซ่อนอาวุธเข้าไปในพระราชสถาน ถูกตรวจค้นพบอาวุธเข้าไปในพระราชวัง จึงจับนำไปถวายแก่พระเจ้าพิมพิสาร อำมาตย์ผู้ใหญ่กราบทูลถวายความเห็นว่า ควรให้ประหารชีวิตทั้งพระราชกุมารและพระเทวทัต เพราะคบคิดก่อการร้ายกาจเป็นขบถต่อพระราชบิดา และมีบางพวกให้รอการลงพระราชอาญา เพราะทรงมีพระโอรสเพียงองค์เดียว

พระเจ้าพิมพิสารทรงเป็นพระบิดาที่ดี ไม่ได้ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ดี เมื่อทรงทราบพระโอรสมีพระประสงค์จะใคร่ครองราชสมบัติทรงมอบราชสมบัติให้ดี เนื่องจากทรงเมตตามหากรุณาธิคุณ โดยทรงระลึกถึงแต่เพียงหน้าที่ของพระบิดาสำคัญกว่าการเป็นพระเจ้าแผ่นดิน

ฉะนั้น หน้าที่ทุกอย่างจึงต้องแยกออก หน้าที่แต่ละอย่างมีความรับผิดชอบต่างกัน จึงไม่ควรเป็นอะไรทั้งหมดในวาระเดียวกันหน้าที่นั้น ๆ จึงจะดำเนินไปโดยชอบ เปรียบเทียบระหว่างพระเจ้าพิมพิสาร, พระราชโอรสชาตศัตรู และ พระเจ้ากรุงสัญชัย, พระเวสสันดรราชโอรส จะเห็นความแตกต่างได้อย่างดี พระเจ้าพิมพิสารตามพระทัยพระโอรส ไม่ได้ทรงคำนึงถึงความรับผิดชอบ

ต่อพลเมือง หากพระราชโอรสได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้วบ้านเมืองจะเป็นอย่างไรบ้าง ? ส่วนพระเจ้ากรุงสัญชัยทรงแยกหน้าที่ในฐานะที่ทรงเป็นพระบิดาก็ทรงเป็นจริง ๆ ในฐานะที่ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินก็เท่ากับว่าเป็นพ่อของประชาชนก็ทรงเป็นจริง ๆ เมื่อพระเวสสันดรประทานช้างมงคลให้แก่ชาวเมืองอื่นไป เพื่อเป็นการช่วยเหลือให้ฝนตกตามฤดูกาล พืชพันธุ์ธัญญาหารจะได้อุดมสมบูรณ์เป็นการกระทำที่เหมาะสมและธรรมทุกประการ แต่ชาวนครสีพีไม่พอใจ โกรธพระเวสสันดร หาว่าเมื่อประทานช้างมงคลไปแล้วบ้านเมืองก็จะยากแค้น ฝนแล้ง ขาดความอุดมสมบูรณ์ จึงเดินกระบวนเข้าไปเฝ้ากราบทูลให้พระราชาทรงเนรเทศพระราชโอรสออกจากพระนคร

เป็นเราท่านทั้งหลายจะยอมไหม ? จะรักลูกหรือประชาชน ส่วนมากก็ต้องรักลูก ลูกไม่ได้ทำผิดเสียหายอะไร เป็นการแสดงความเมตตาปรานีในระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน น่าจะเป็นผลดี แต่กลับเป็นผลร้าย แต่พระเจ้ากรุงสัญชัยทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ประเสริฐสุด น่าบูชา ทรงทำหน้าที่ของพระเจ้าแผ่นดิน รับสั่งให้เนรเทศพระโอรสเพื่อรักษาน้ำใจของลูกอีกมากหลาย คือประชาชน ที่ประชาชนสมมติแต่งตั้งให้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ก็เพื่อให้เป็นพ่อของคนทั้งเมือง ไม่ให้เป็นพ่อของลูกเฉพาะภายในพระบรมมหาราชวัง ทรงมีทศพิธราชธรรมครบบริบูรณ์

อนึ่ง พระราชกุมารก็ทรงเป็นอภิชาตบุตร ทรงเชื่อฟังเป็นอย่างดี เมื่อประชาชนคนทั่วไป เขาเห็นว่าไม่ดี ก็ไม่ดี ยอมรับการเนรเทศโดยความสงบ มิได้แสดงความน้อยพระทัยว่า พระ

บิดาไม่ทรงมีพระเมตตา และประชาชนจงเกลียดจงชัง พ่อแม่ดี ลูกดี จึงเป็นเครื่องหมายแห่งความผาสุขของวงศ์ตระกูล พ่อแม่ดี ลูกไม่ดี ย่อมทำให้พ่อแม่อายุสั้น จึงอาจสรุปได้ถึงประเภทของพ่อแม่และลูก คือ

๑. พ่อแม่ดี ลูกไม่ดี
๒. พ่อแม่ไม่ดี ลูกดี
๓. พ่อแม่ไม่ดี ลูกก็ไม่ดี
๔. พ่อแม่ดี และ ลูกก็ดี

จะควรเลือก ควรเป็นประเภทไหน ? ให้เลือกได้ตามความชอบใจ

พระเทวทัตได้อาศัยพระราชอำนาจของพระราชาอชาตศัตรู จึงคิดหาทางกำจัดพระพุทธเจ้าเสีย เพราะมีกำลังพร้อมที่จะทำความชั่วได้ กำลังของคนพาลมีไว้เพื่อช่วยให้ประสพความพินาศเร็ว ๆ ครั้งแรกยืมมือประหารจากพระราชาส่งไปปลงพระชนม์ของพระพุทธเจ้า เพื่อกำจัดเสี้ยนหนามให้หมดสิ้นไป สั่งสำทับว่า ปลงพระชนม์ได้แล้ว ให้กลับมาทางสายนั้น ส่งไปอีกสองคน ให้ไปดักฆ่าคนแรก ส่งไปอีกสี่คนให้ไปดักฆ่าสองคน ส่งไปอีกแปดคนให้ไปฆ่าพวกสี่คน ส่งไปอีกสิบหกคนให้ไปฆ่าพวกแปดคน เพื่อกลบเกลื่อนร่องรอยฆาตกรรมตามวิธีที่แยบยล นิยมใช้กันในสมัยก่อน ส่วนปัจจุบันนี้ก็อาจมีอยู่บ้าง เพราะเป็นการปกปิดที่ยากต่อการสอบสวน

ผู้ที่คิดประหารไปเฝ้าพระพุทธองค์ และเกิดความเลื่อมใสอย่างแรงกล้าปฏิญาณเป็นอุบาสกตลอดชีวิต ทรงส่งกลับไปผิดจากทางเดิม จึงไม่มีใครฆ่าใครได้ พวกที่รอฆ่าตามระยะทางนั้น

ไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อสดับธรรมแล้ว ต่างก็สำนึกผิด ปฏิญาณเป็นอุบาสกทั้งหมด

เมื่อพระเทวทัตใช้ให้คนไปฆ่าพระพุทธองค์ไม่สมความประสงค์ จึงคิดฆ่าด้วยตนเอง ในเวลาเช้าพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์เสด็จลงจากภูเขาคิชฌกูฏตามทางเดินแคบ ๆ เพื่อทรงบาตรตามปกติ จึงขึ้นไปบนยอดเขา ผลักก้อนศิลาใหญ่ให้กลิ้งตกลงมาเพื่อให้ทับพระพุทธองค์ ก้อนศิลาใหญ่นั้นกระทบก้อนศิลาอื่นก่อน จึงแตกกระจายเป็นสะเก็ดกระเด็นไปกระทบพระบาทจนทำให้ห้อพระโลหิต (พระบาทฟกช้ำ) พวกภิกษุล้วนกลัวพระเทวทัตทำร้ายพระพุทธองค์ จึงต้องช่วยกันดูแลเฝ้ารักษาอย่างกวดขัน

พระพุทธองค์รับสั่งให้พระภิกษุเหล่านั้นกลับไปบำเพ็ญสมณกิจของตน ไม่ต้องมีใครเฝ้าดูแลรักษา เพราะไม่ทรงวิตกกังวลด้วยอันตรายใด ๆ ทั้งสิ้น จึงไม่ทรงปรารถนาผู้อารักขาทั้งกลางวันและกลางคืน ไม่มีใครทำอันตรายแด่พระองค์ได้ ทั้งไม่ทรงทำอันตรายแก่ใคร และไม่ประกาศให้ใครทราบว่า มีใครทำอันตรายแก่พระองค์

พระเทวทัตไปติดต่อกับคนเลี้ยงช้างของพระเจ้าแผ่นดิน อ้างตนว่าเป็นญาติของพระองค์ท่าน มีอำนาจะถอดถอนหรือเลื่อนตำแหน่งให้ใครก็ได้ หากอยากได้ความชอบ พรุ่งนี้จงปล่อยช้างนาฬาคิรีซึ่งเป็นสัตว์ดุร้ายให้ทำลายชีวิตของพระพุทธองค์ จะได้บำเหน็จรางวัลเป็นพิเศษ คนเลี้ยงช้างก็ทำตามทุกประการ ปล่อยช้างนาฬาคิรีไปในขณะที่เสด็จออกทรงบาตรพร้อมด้วยหมู่ภิกษุ

พระภิกษุเห็นเข้าก็กลัว กราบทูลให้ทรงหนีไปในที่อื่น ตรัสตอบว่า พระพุทธเจ้าจักไม่ปรินิพพานด้วยการกระทำของผู้อื่น

พระอานนท์ในฐานะพระพุทธอุปัฏฐาก ทำหน้าที่ของตน ยอมสละชีวิตรีบเดินออกไปยืนขวาง บังพระพุทธองค์ไว้ โดยนึกว่าตราบใดที่ยังมีชีวิตอยู่ ตราบนั้นอันตรายอย่างใดอย่าได้มีแด่พระพุทธองค์เลย ได้แสดงทั้งความจงรักภักดี และความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งยากจะหาผู้อื่นเปรียบเทียบได้ เพราะชนส่วนมากก็คิดแต่เพียงเอาตัวรอด ใครจะเป็นอย่างไรก็ช่าง ขอให้มีความสุข แต่พระอานนท์กล้าสละชีวิตเพื่อพระพุทธองค์ได้

ตรัสให้พระอานนท์ถอยกลับมายืนอยู่ที่เดิม ทรงแผ่เมตตาจิต ที่พระองค์ไม่เคยประทุษร้ายใคร แม้แต่สัตว์เล็กน้อย ภัย เวร ความเบียดเบียนของพระพุทธองค์ไม่ได้มีแก่สัตว์ ขอความผาสุขสวัสดีจงมีแก่ช้างนาฬาคีรีเถิด ช้างนาฬาคีรีวิ่งตรงเข้าไปในที่จะจับฟาดให้ยับกับพื้นแผ่นดิน ชะงักงันเหมือนมีอะไรมาฉุดไว้ ความเกรี้ยวกราดหายไปจนหมดสิ้น กลับเป็นสัตว์เชื่องคล้ายจะรู้จักพระคุณของพระพุทองค์เอางวงแตะฝุ่นที่พระบาทแล้วโปรยบนกระพองของตนหันหลังกลับคืนไปโรงช้างตามเดิม

สัตว์เดรัจฉานเช่นช้าง ยังมีคุณธรรมรู้จักดีชั่วได้ มนุษย์เราก็น่าจะดีกว่าช้าง อย่างต่ำอย่าให้ละอายแก่ช้างก็แล้วกัน คนที่ชอบพูดว่า สละชีพเพื่อชาติ ส่วนมากอาจจะตรงกันข้าม คือสละชาติเพื่อชีพ คนที่ไม่พูดอะไรอาจจะรักชาติยิ่งชีพก็ได้ สละชีวิตเพื่อศาสนาหรือสละศาสนาเพื่อชีวิต ลักษณะของคนดีและคน

ไม่ดี ก็น่าจะแตกต่างกันตรงนี้ จะอ้างตระกูลมารดา บิดา หรือบรรพบุรุษก็เป็นความดีของท่าน ลูกหลานเหลนเกิดร่วมสกุลวงศ์ของท่าน ได้กระทำอย่างท่านหรือเปล่า? อย่าได้ฉู่นำเอาเกียรติคุณของท่านมาเป็นของตน ตนเองเป็นลูกหลานของท่าน ควรจะภูมิใจที่ได้เกิดมาในตระกูลที่ดี เพียงรักษาความดีของท่านไว้ก็ไม่ยากลำบากอย่างใด

พระเทวทัตคิดทำร้ายพระพุทธเจ้า เมื่อไม่สำเร็จตามความประสงค์ คิดตรองหาอุบายอย่างอื่นต่อไป จึงชวนลูกน้องซึ่งเห็นชอบกับตนเสนอข้อปฏิบัติอย่างเคร่งครัดขึ้น เพื่อประกาศให้วิญญูชนได้ทราบ พระสมณโคดมยังประพฤติย่อหย่อนบกพร่อง สู้ศาสดาเทวทัตไม่ได้ จึงเข้าไปเฝ้าขอให้ทรงวางข้อปฏิบัติของนักบวชตามวิธีที่ชอบธรรมยิ่งเหล่านี้ คือ

๑. ภิกษุต้องอยู่ป่าตลอดชีวิต ห้ามเข้าบ้าน
๒. ต้องบิณฑบาตตลอดชีวิต รับนิมนต์ไม่ได้
๓. ต้องใช้ผ้าบังสุกุลตลอดชีวิต รับผ้าที่มีผู้ถวายไม่ได้
๔. ต้องอยู่โคนไม้ตลอดชีวิต อยู่ในที่มุงบังไม่ได้
๕. ห้ามฉันเนื้อสัตว์ตลอดชีวิต

พระพุทธเจ้าตรัสปฏิเสธ เพราะบัญญัติทำได้ง่าย แต่การทำตามบัญญัตินั้น ใครจะทำตามได้บ้าง การบัญญัติไม่เกิดผลมากหลาย ก็เพราะทำไม่ได้เสมอไป ยิ่งบังคับให้กระทำตลอดชีวิต ก็ยิ่งทำให้เกิดความท้อถอย ข้อบัญญัติก็เป็นหมันเปล่า เช่นคนที่ดีแต่พูดแต่ทำไม่ได้ คำพูดที่ดีย่อมไม่เกิดประโยชน์อะไร ความสำคัญอยู่ที่เป็นคนดี จึงสามารถทำดีได้โดยไม่เหลือวิสัย

ใน ๔ ข้อเบื้องต้น ให้ปฏิบัติในทางไม่ผิด ตามความพอใจ จะทำทั้งหมดหรือทำตามบางข้อไม่มีข้อเสียหายอะไร ไม่เป็นอันตรายต่อข้อปฏิบัติ ข้อที่ ๔ อยู่โคนต้นไม้ได้เพียง ๘ เดือนซึ่งไม่ใช่ฤดูฝน ฤดูฝนต้องมีที่อยู่กำบังลมกำบังฝนได้ ข้อ ๕ เนื้อที่บริสุทธิ์เพราะไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้รังเกียจสงสัยว่าฆ่าเพื่อตน เป็นอาหารที่มีขายในตลาดตามธรรมดา เพราะพระภิกษุอาศัยอาหารจากชาวบ้าน เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิต ชาวบ้านบริโภคอย่างไร ภิกษุก็ฉันอย่างนั้น ให้เป็นผู้เลี้ยงง่าย สบายทั้งภิกษุและผู้อุปการะ

พระเทวทัตได้โอกาส ใช้ความฉลาดแกมโกงประกาศว่าลัทธิของตนเคร่งครัดน่าเลื่อมใสกว่าของพระพุทธเจ้า พระพุทธเทวทัตจึงประกาศทั่วนครราชคฤห์ว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้อ่อนแอ ไม่กล้าปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง

ในวันอุโบสถ พระเทวทัตชวนภิกษุผู้บวชใหม่ แยกไปทำอุโบสถต่างหาก ณ ตำบลคยาสีสะ ยกย่องตัวเอง นั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ ในทำนองเป็นพระพุทธเจ้าเพื่อสวดปาฏิโมกข์ แต่ก็ไม่สวดโดยอ้างว่าไม่จำเป็น รู้กันอยู่แล้ว ฟังซ้ำ ๆ ซาก ๆ ไม่ได้ประโยชน์อะไร เมื่อต้องการความรู้ก็หาเอาได้ ไม่ต้องเสียเวลาในการที่ต้องมานั่งประชุมฟังปาฏิโมกข์

อาจจะเป็นเพราะเหตุผลของพระเทวทัต ในปัจจุบันนี้การฟังปาฏิโมกข์กลายเป็นเรื่องไม่สำคัญไป ลงก็ได้ ไม่ลงก็ได้ หรือป่วยไม่สบาย พอพ้นเวลาไปกลับหายเป็นปกติ หรือสวดฟังกันเฉพาะเวลาเข้าพรรษา นาน ๆ ไปน่ากลัวว่าจะเลิกการสวด

ปาฏิโมกข์ เพราะความหลงผิด ความเห็นแก่ตัว และก็ไม่ทราบเหมือนกันว่า บวชเข้ามาทำไม ?

พระพุทธองค์ทรงส่งพระสารีบุตร และ พระโมคคัลลานะ ให้ไปชี้แจงข้อธรรมและวินัยแก่ภิกษุเหล่านั้น เพราะเธอเหล่านั้นยังไม่รู้อะไร แต่ถูกลวงไปในทางผิด พระอัครสาวกทั้ง ๒ ได้ไปสถานที่นั้น แสดงธรรมจนเธอเหล่านั้นบรรลุโสดาบัน พากลับคืนมาสู่พุทธสำนัก

พระเทวทัตกำลังนอนหลับ พระโกกาลิกะจึงรีบปลุกให้ตื่นขึ้นแจ้งเรื่องให้ทราบ ศาสดาองค์ใหม่เสียใจ ถึง กับ อาเจียนออกมาเป็นโลหิตสด ๆ ป่วยหนัก ใคร่ จะ เฝ้า สมเด็จ พระ สัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะตนทราบได้ดีว่า พระพุทธองค์ไม่ทรงพยาบาทอาฆาตต่อใครเลย ตนเองเป็นผู้ผิดแต่ผู้เดียว

ลูกศิษย์จึงช่วยกันหามอาจารย์มาเพื่อจะให้เฝ้าพระศาสดา หยุดพักที่สระโบกขรณีใกล้พระเชตวัน พระเทวทัตหย่อนเท้าลงก็ถูกแผ่นดินสูบจมลงไปตามลำดับ จนถึงวาระสุดท้าย เมื่อคางจดพื้นดิน จึงรู้สึกตัว อุทิศร่างกระดูกและลมหายใจถวายเป็นพุทธบูชา กว่าจะสำนึกตัวได้ก็พอดีพระอาทิตย์ลับหายจากขอบฟ้า

(เรื่องแผ่นดินสูบ เหมือนเป็นการประจานความตายของคนชั่ว ซึ่งสร้างความเดือดร้อนไว้มากหลาย จึงปรารภในทำนองที่ว่า ขอให้แผ่นดินสูบ อย่าได้ผุดเกิดมาเป็นคนอีกเลย เพราะเหลือทน ส่วนเนื้อเรื่องนั้นอาจจะกระหายน้ำเดินลงไปเพื่อจะดื่มน้ำ ก็พอดีพลัดตกน้ำตาย หรืออาจจะถูกลูกศิษย์ของท่านนั่นเอง

ช่วยกันทำลายชีวิตก็ได้ เพราะแยกตัวออกไปแล้ว ยังยอมตัวเป็นสาวกของพระพุทธองค์อีก ใจคอเรรวนเชื่อไม่ได้)

เรื่องของพระเทวทัตจึงเป็นเรื่องของ คนชั่ว คนหนึ่ง ซึ่งก็เป็นศัตรูของพระพุทธองค์มาตั้งแต่ต้น จนอวสานของชีวิต ส่วนพระพุทธองค์ไม่ได้ทรงโต้ตอบอะไรเลย ผลสุดท้ายเทวทัตก็แพ้ความชั่วของตัวเอง ความดียังคงเป็นความดี และความชั่วก็ยังคงเป็นความชั่วตลอดไป

ฉะนั้น มนุษย์เราที่เกิดมาควรทำดีให้มาก เพื่อสะกัดกั้นไม่ให้ความ ชั่วเกิดขึ้นเพราะชีวิตไม่ใช่หาได้ จึงควรรักษาชีวิตไว้ให้ดีที่สุด และให้ชีวิตมีแต่ศิริมงคล

ขออานุภาพกุศลบุญราศี ที่คณะเจ้าภาพได้ร่วมบำเพ็ญกุศลตามลำดับ จนถึงวันพระราชทานเพลิงศพ ขอจงเป็นพลังปัจจัย บันดาลดลให้วิญญาณของท่านขุนภัณฑกิจวิจารณ์ จงประสบแต่ความเกษมสิริสวัสดิ์วิบากสุขสัมฤทธิผลในภพนั้น ๆ จงทุกประการ เทอญ.

ขอเจริญพร

พระเทพญาณกวี

วัดธาตุทอง

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทิ้นหว่อ
198/27-28 ซอยพุทธโอสถ ถนนนเรศ สี่พระยา กรุงเทพฯ โทร. 34323
นายบุ้นส่ง แซ่เจ๊า ผู้พิมพ์ และ โฆษณา 15/11/2517